

Edingseweg Moerbeke (Geraardsbergen, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2016H44

Augustus – oktober 2016

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2016

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.1.2 Juridische context	7
1.1.3 Randvoorwaarden	7
1.1.4 Onderzoekskader	8
1.1.5 Ruimtelijke situering	9
1.1.6 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	10
1.1.7 Archeologisch potentieel	12
1.1.7.1 <i>Methode</i>	12
1.1.7.2 <i>Fysisch geografische situatie</i>	12
1.1.7.3 <i>Bekende archeologische vindplaatsen</i>	12
1.1.7.4 <i>Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader</i>	12
1.1.7.5 <i>Verstoringshistoriek</i>	13
1.2 Assessmentrapport	14
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	14
1.2.1.1 <i>Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)</i>	15
1.2.1.2 <i>Geologie</i>	16
1.2.1.2.1 Tertiair	16
1.2.1.2.2 Quartair	17
1.2.1.3 <i>Bodem</i>	18
1.2.1.3.1 Bodemtypes	18
1.2.1.3.2 Bodemerosie	19
1.2.1.4 <i>Huidige gebruik en verstoringen</i>	20
1.2.1.5 <i>Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop</i>	24
1.2.1.6 <i>Hydrografie</i>	26
1.2.2 Gekende archeologische waarden	27
1.2.2.1 <i>Historisch en cartografisch onderzoek</i>	27
1.2.2.1.1 Historische achtergrond	27
1.2.2.1.2 Historische kaarten	28
1.2.2.2 <i>Beschrijving van de gekende archeologische waarden</i>	33
1.2.2.3 <i>Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader</i>	35
1.3 Conclusie en syntheseplan	36
1.3.1 Tekstuele samenvatting gespecialiseerd publiek	36

1.3.2	Tekstuele samenvatting gericht op niet gespecialiseerd publiek.....	36
Deel 3:	Bibliografie.....	38

FIGURENLIJST (2016H44)

Figuur 1: projectgebied weergegeven op de topografische kaart (bron: Geopunt).	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de GRB basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (bron: Geopunt).	6
Figuur 3: verstoringen binnen het projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: Geopunt). ..	7
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winter, 2015 (Bron: Geopunt).....	9
Figuur 5: Illustratie inplantingsplan voor de verschillende zones in het projectgebied.	11
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).....	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de kleinschalige orthofoto van 1971 (zomer) (bron: Geopunt).	21
Figuur 12: Visualisatie van het huidig gebruik van het projectgebied.	23
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt). ..	24
Figuur 14: Projectgebied weergegeven met de profiellijn van het hoogteverloop (van zuidwest naar noordoost) op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	25
Figuur 15: Hoogteverloop (van zuidwest naar noordoost) van het projectgebied (bron: Geopunt).	25
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met de verschillende waterlopen (bron: Geopunt).	26
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (1841) (bron Geopunt).....	30
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de kaart van Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt)	31
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Popp-kaart (1842-1879) (bron: Geopunt).	32
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart met aanduiding van de CAI polygonen (bron: Geopunt).	33
Figuur 21: projectgebied weergegeven op de orthofoto (middenschallig, winteropname, meest recent) tov. zijn cultuurhistorisch en landschappelijk kader (bron: Geoportaal).	35

TABELLENLIJST (2016H44)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	14
Tabel 3: Overzicht van de aanwezige CAI.	34

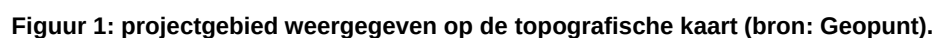
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

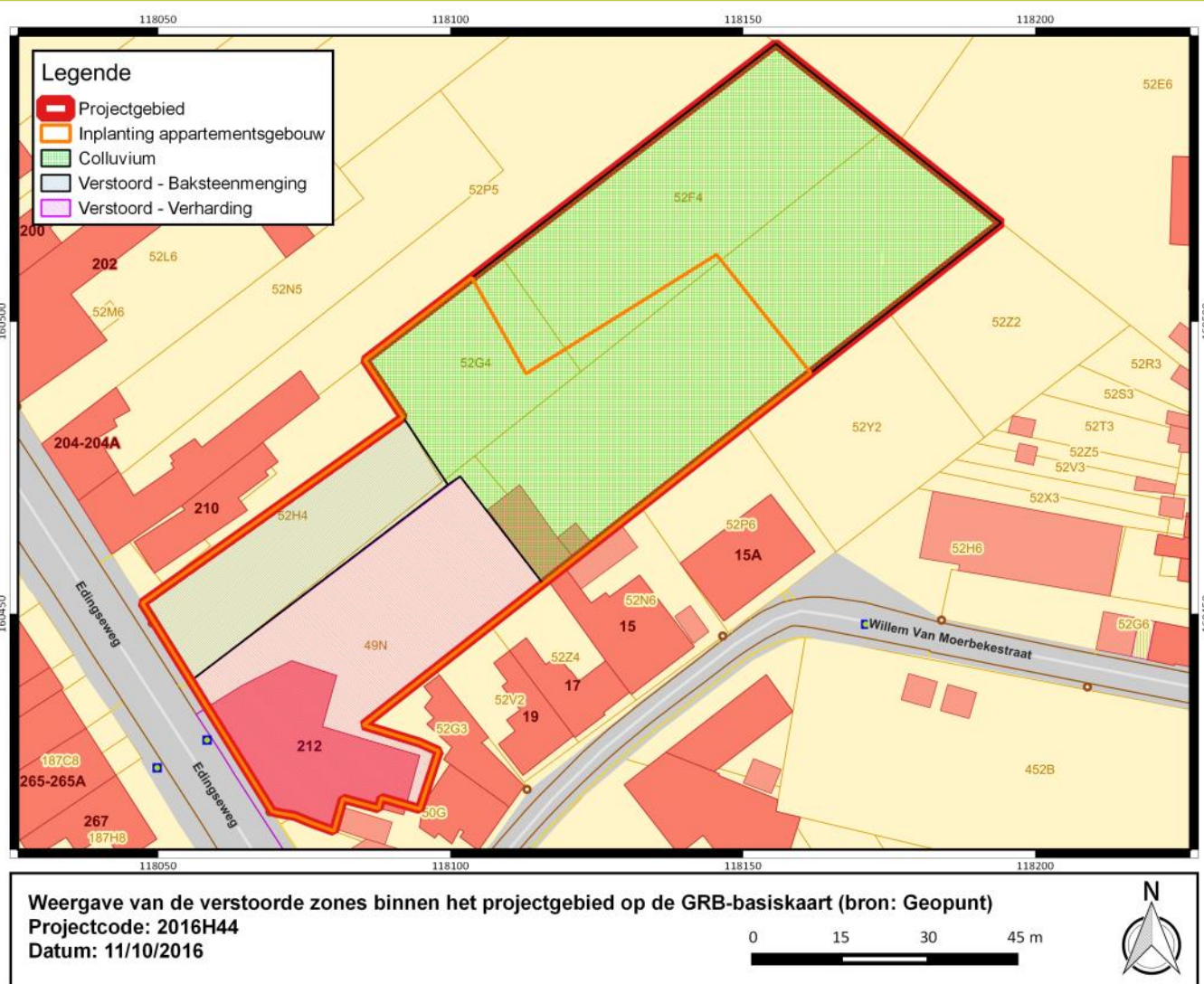
1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) Projectcode	2016H44	
b) Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan	/	
c) De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Janiek De Gryse OE/ERK/Archeoloog/2015/00043	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Geraardsbergen
	Deelgemeente	Moerbeke
	Postcode	9500
	Adres	Edingseweg 212
	Toponiem	Edingseweg Moerbeke
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 117585 Y _{min} = 160094 X _{max} = 118713 Y _{max} = 160878
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Moerbeke afd. 15, sectie B, nrs. 52f ⁴ , 49n, 52t ⁵ , 52h ⁴ en 52g ⁴ Figuur 2	
f) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 1	
g) De begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek	Augustus – oktober 2016	
h) De relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed die van toepassing zijn op het onderzochte gebied, de eventuele archeologische site en het onderzoek zelf	Bureauonderzoek	
i) Overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones	Figuur 3	

Figuur 3: verstoringen binnen het projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: Geopunt).

1.1.2 Juridische context

Het projectgebied wordt op het gewestplan aangeduid als bestemd als woongebied en woonuitbreidingsgebied. Het plangebied bevindt zich noch in een archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone, noch in een gebied waar geen archeologie verwacht wordt. Deze archeologienota wordt aldus opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 7059 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.1.3 Randvoorwaarden

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk of juridisch, economisch of maatschappelijk onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning.

De vergunningsaanvrager is geen eigenaar van het terrein, de opdrachtgever werkt immers met een recht van opstal die slechts gevestigd wordt bij bekomen vergunning.

Aangezien de opdrachtgever geen eigenaar is van het terrein lijkt het te voorbarig om reeds een on site voortraject uit te voeren. De huidige eigenaars van de percelen B49n en B52t2 baten ter plaatse een horeca zaak uit. Deze terreinen zijn bebouwd met een café, loods en verharde parking. Aangezien de vergunningsaanvrager geen eigenaar is van deze terreinen is het eveneens voorbarig deze gebouwen af te breken om reeds een proefsleuvenonderzoek uit te voeren.

Ook om economische redenen is het voor de opdrachtgever noodzakelijk om eerst een sloop en bouwvergunning te bekomen zodat men het opstalrecht kan uitvoeren. Hierna kan men pas overgaan tot het afsluiten van verkoopaktes met de huidige eigenaars, overeenkomsten afsluiten met kandidaat kopers en verder onderzoek doen en het terrein bouwrijp maken.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.1.4 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van meergezinswoningen. Het projectgebied wordt in deze studie Moerbeke Edingseweg genoemd.

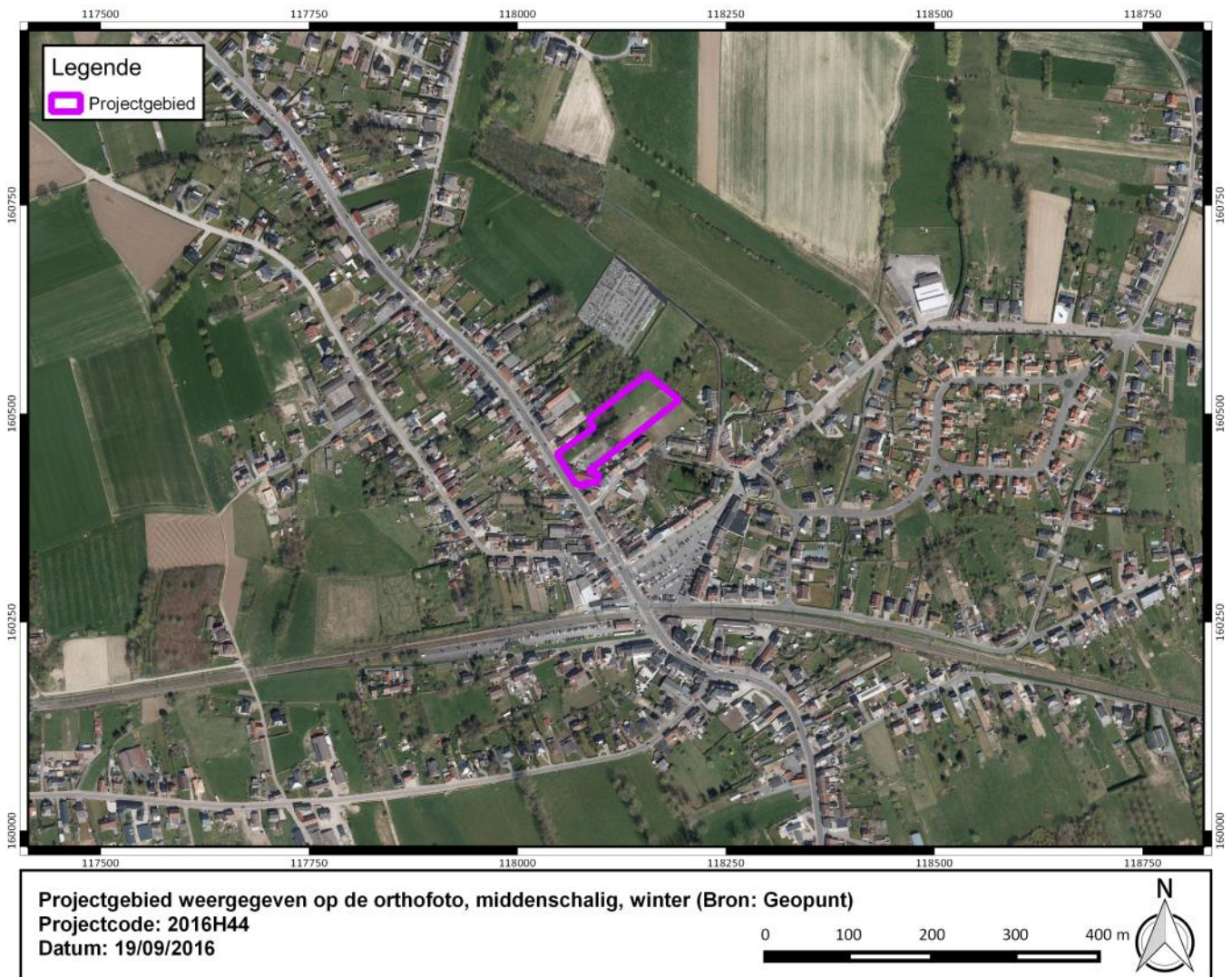
Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van projectgebied Moerbeke Edingseweg. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Er werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd binnen het projectgebied.

1.1.5 Ruimtelijke situering

Het projectgebied situeert zich aan de Edingseweg in Moerbeke, nabij het kruispunt van deze weg met de Willem van Moerbekestraat. De locatie ligt ca. 300 meter ten westen van de Onze Lieve Vrouw Geboortekerk en het Moerbekeplein. Ten zuiden van het gebied, op ca. 250 meter, ligt het Station Viane Moerbeke. Een deel van de locatie omvat het café 'Het Witte Paard'.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winter, 2015 (Bron: Geopunt)

1.1.6 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

In het projectgebied wordt een realisatie gepland van het bouwen van meergezinswoningen met afbraak van de bestaande bebouwing.

De ingreep in de bodem is onderverdeeld in verschillende zones zoals aangegeven op het bijhorende plan.

Zone A

Er worden graafwerken voorzien voor de aanleg van de kelder waarbij tot 3,25 m onder het huidig maaiveld wordt gegraven. Hier bevinden zich ook vier liftputten, Liftput L1 uit te graven tot 4,00 m onder het bestaande maaiveld, L2 diepte = 3,80 m-mv, L3 diepte tot 3,60 m-mv, L4 diepte tot 3,60 m-mv.

Zone B

In zone B1 worden graafwerken uitgevoerd voor funderingen tot een diepte van 0,6 m onder het bestaande maaiveld en voor de liftputten L5 en L6 tot een diepte van 2,1 m onder het bestaande maaiveld.

In zone B2 worden graafwerken uitgevoerd voor funderingen tot een diepte van 1,25 m onder het bestaande maaiveld.

Zone C

Er worden graafwerken voorzien voor wegenis en groenvoorzieningen tot een diepte van 0,5 m onder het huidig maaiveld.

Zone D

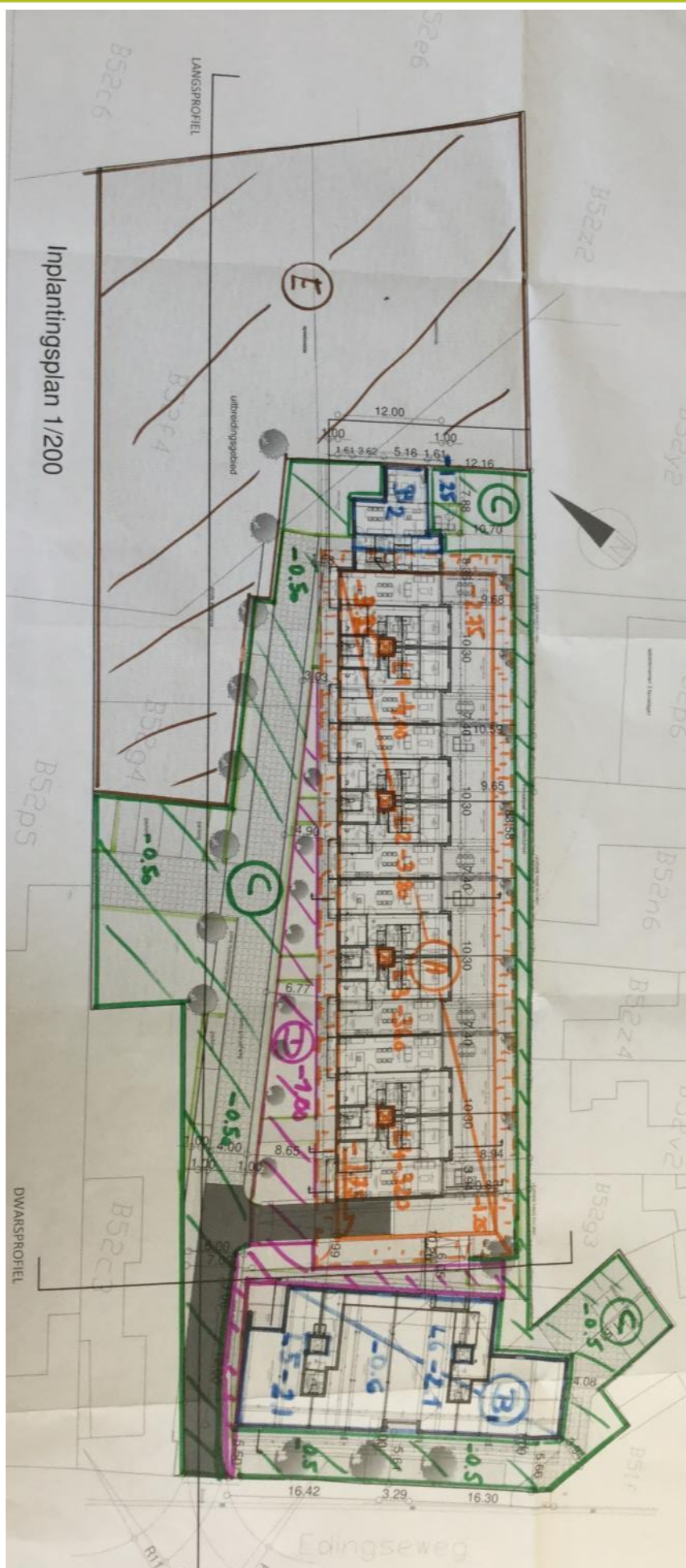
Er worden graafwerken voor rioleringen en nutsleidingen voorzien tot een diepte van 1,0 m onder het huidig maaiveld.

In zone C en D zijn graafwerken voorzien voor de plaatsing van regenputten, putten alle waters en infiltratieputten tot een diepte van 2,55 m onder het bestaande maaiveld.

Zone E

Deze zone zal onaangeroerd blijven.

De exacte oppervlaktes van de verschillende zones kunnen teruggevonden worden op het gedetailleerd plan bijgeleverd als bijlage "Bijlage – Inplantingsplan".

Figuur 5: Illustratie inplantingsplan voor de verschillende zones in het projectgebied.

1.1.7 Archeologisch potentieel

1.1.7.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.1.7.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed. Het projectgebied Edingseweg Moerbeke wordt gekenmerkt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom heeft het bureauonderzoek als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.1.7.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.1.7.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- De Fricx-kaart (1712)
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1777)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Vandermaelenkaart (1846-1854)
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf het begin van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden. Er wordt een korte ontstaansgeschiedenis van de kaarten bij de archeologienota toegevoegd, omdat dit belangrijk is om historische kritiek op de kaarten te kunnen toepassen

De basisbron voor het historisch onderzoek is de website www.inventaris.onroerenderfgoed.be. Deze gegevens werden aangevuld met relevante informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.1.7.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de versterking van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

Om deze versterking optimaal in te schatten werd eveneens een plaatsbezoek uitgevoerd.

1.2 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

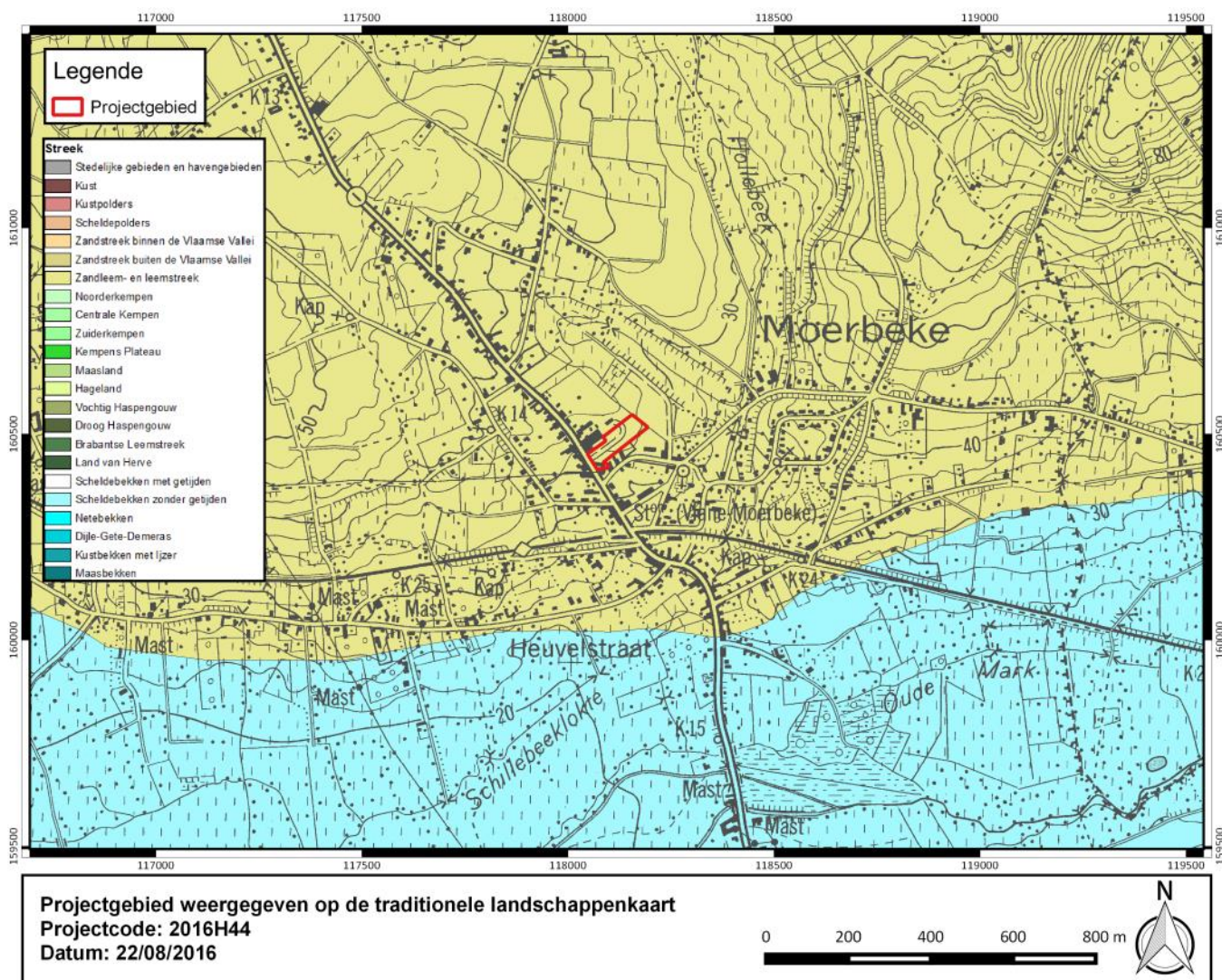
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Saint-Maur (Formatie van Kortrijk)
Quartair	Type 1: Eolisch pakket
Bodemtypes	OB
Potentiële bodemerosie	Laag tot zeer hoog
Huidig gebruik en verstoringen	Braakliggend terrein met boomstronken en/of weide Aan de straat kant bebouwing (café) met verharde parking en loods
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Gemiddelde hoogte 32,5 m TAW, heuvelachtig reliëf
Hydrografie	Denderbekken Rivieren: Hollebeek, Mark, Oude Mark en Schillebeeklokte

1.2.1.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied ligt in de Zandleem- en leemstreek en is dus gekenmerkt door eolische afzettingen uit de laatste ijstijd.

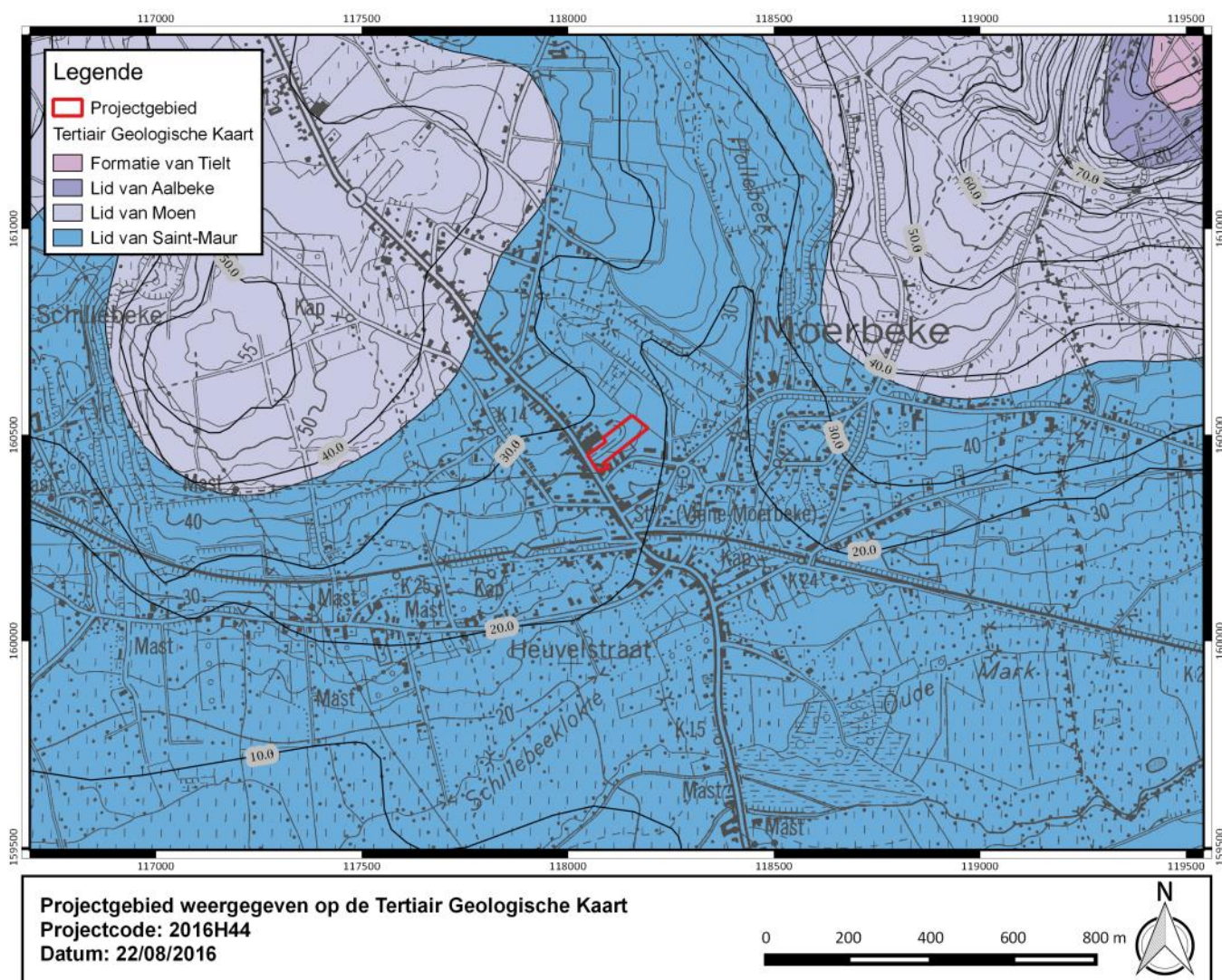
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).

1.2.1.2 Geologie

1.2.1.2.1 Tertiair

Het projectgebied bevindt zich in de Formatie van Kortrijk. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het aanwezig lid is het Lid van Saint-Maur. Het is een zeer homogene afzetting van fijnsiltige kei, afgezet in een rustig, open-shelf milieu. Deze homogene klei is algemeen gekend als “de Klei van Ieper” en wordt uitgebaat voor de baksteenindustrie. Plaatselijk kunnen er dunne intercalaties van grofsiltige klei of kleiige zeer fijne silt voorkomen.¹

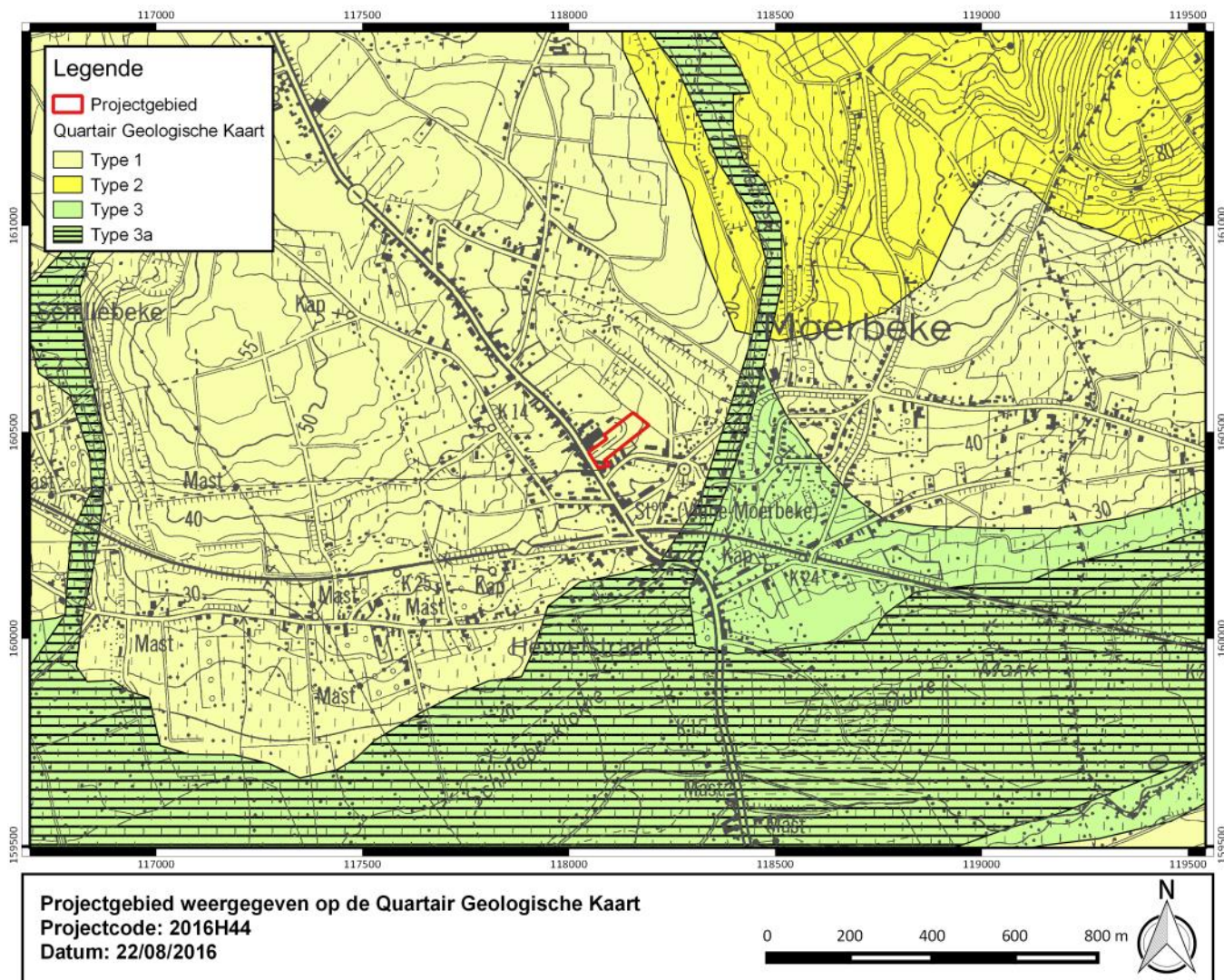

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

¹ Jacobs, *et al.*, 1999

1.2.1.2.2 Quartair

Het aanwezig gekarteerd Quartair type is **Type 1** binnen het projectgebied. Deze eenheid is gekenmerkt door eolische afzettingen (zand tot silt) van Weichseliaan (Laat-Pleistoceen, 126 ka – 11,7 ka) tot mogelijk Vroeg-Holoceen en er kunnen eventueel hellingsafzettingen voorkomen van het Quartair.²

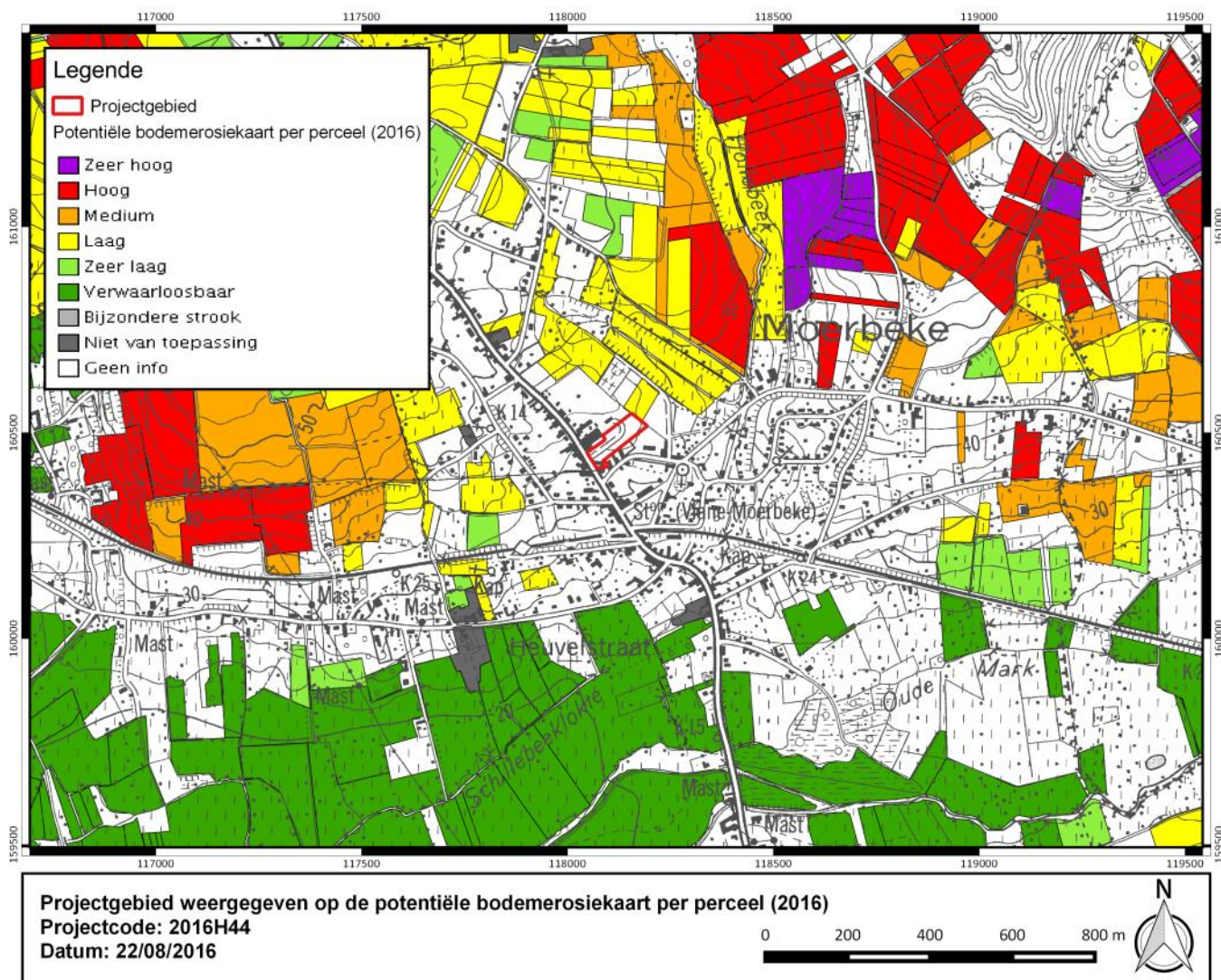

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

² Bogemans & Van Molle, 2005.

1.2.1.3.2 Bodemerosie

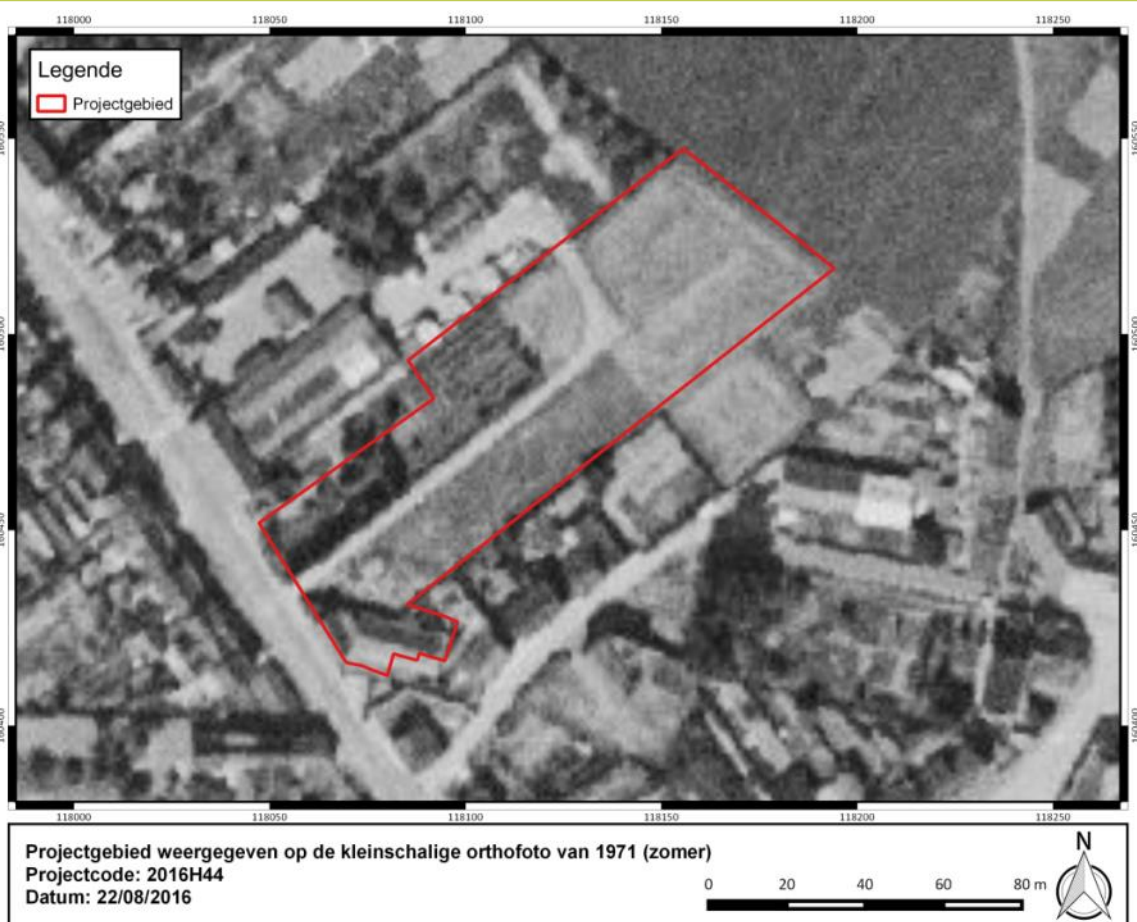
De potentiële bodemerosie rond het projectgebied is laag tot zeer hoog in het noordelijke deel en verwaarloosbaar naar het zuiden toe. Dit komt door het sterk glooiende landschap waarbij de hoger gelegen delen gevoelig zijn voor erosie terwijl in de alluviale vlakte de erosie enkel zal optreden door de aanwezige rivieren. Gezien het projectgebied in een overgangszone zit tussen hoge potentiële erosie en lage potentiële erosie, is de kans op colluvium groot binnen het projectgebied.

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (bron: Geopunt).

1.2.1.4 Huidige gebruik en verstoringen

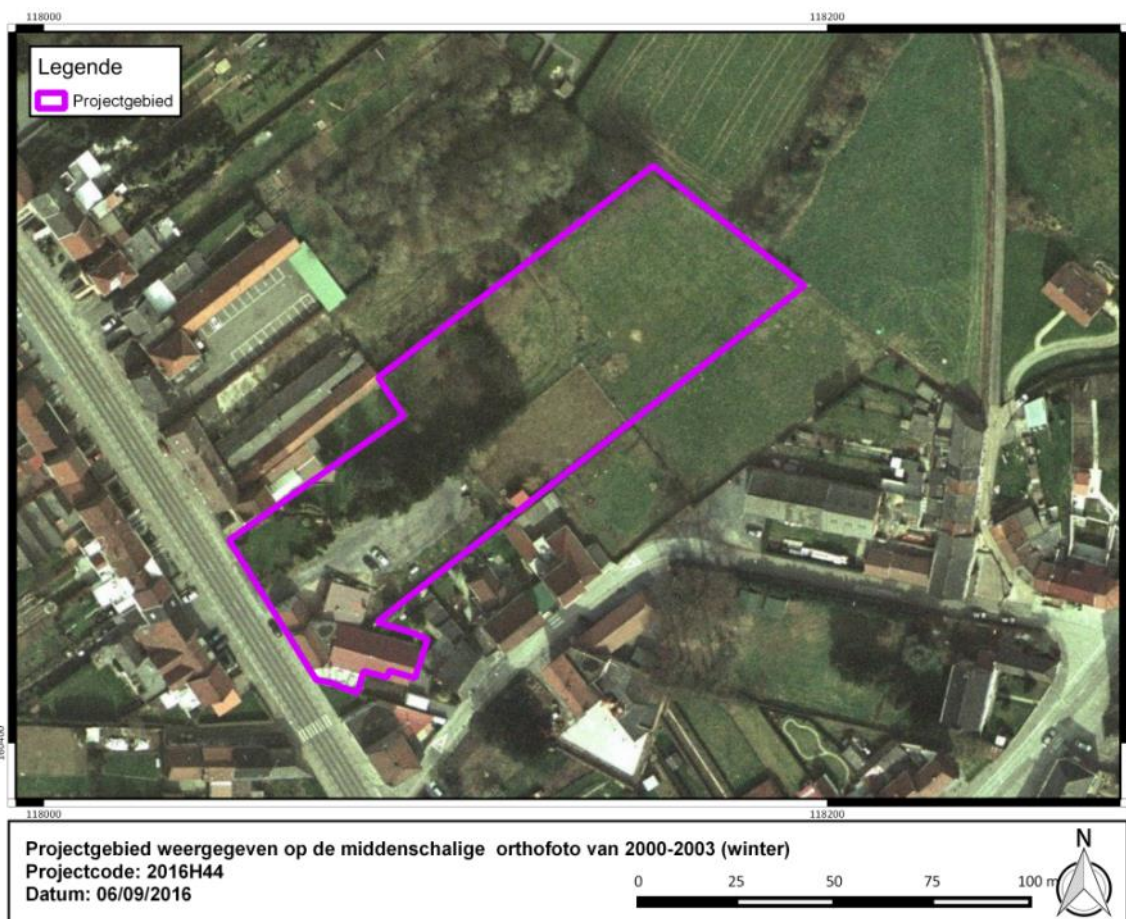
Op de kleinschalige orthofoto van 1971 is een bebouwing zichtbaar in het zuidelijke deel. We zien quasi geen veranderingen sedert op de kleinschalige orthofoto van 1979-1990 (figuur 8). Ook op de middenschalige orthofoto van 2000-2003 zijn nog geen veranderingen merkbaar. (figuur 9) Op de meest recente luchtfoto (figuur 10) wordt duidelijk dat een onverharde weg over het terrein verdwenen is. Ook is de aanleg van een loods in het midden van het projectgebied zichtbaar. Op dit moment wordt het gebouw aan de straatkant gebruikt als café met daaraan een loods verbonden. Op het midden van het terrein staat nog een loods. Tussen de café en deze loods ligt een oprit en een parking van het café. Behalve deze stukken is het volledige terrein braakliggend met boomstronken en/of weide. Eventuele verstoring zal zich hoogstwaarschijnlijk situeren in de verharde delen.

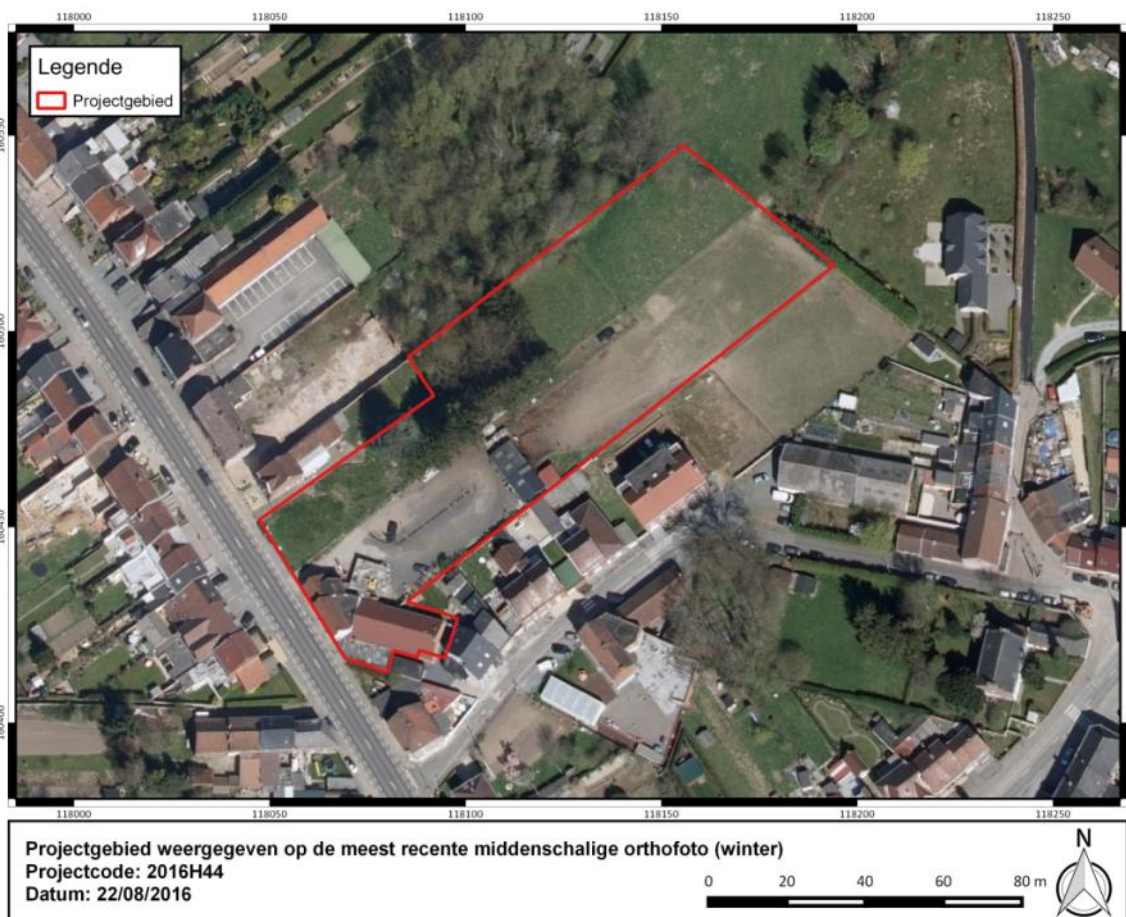
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de kleinschalige orthofoto van 1971 (zomer) (bron: Geopunt).

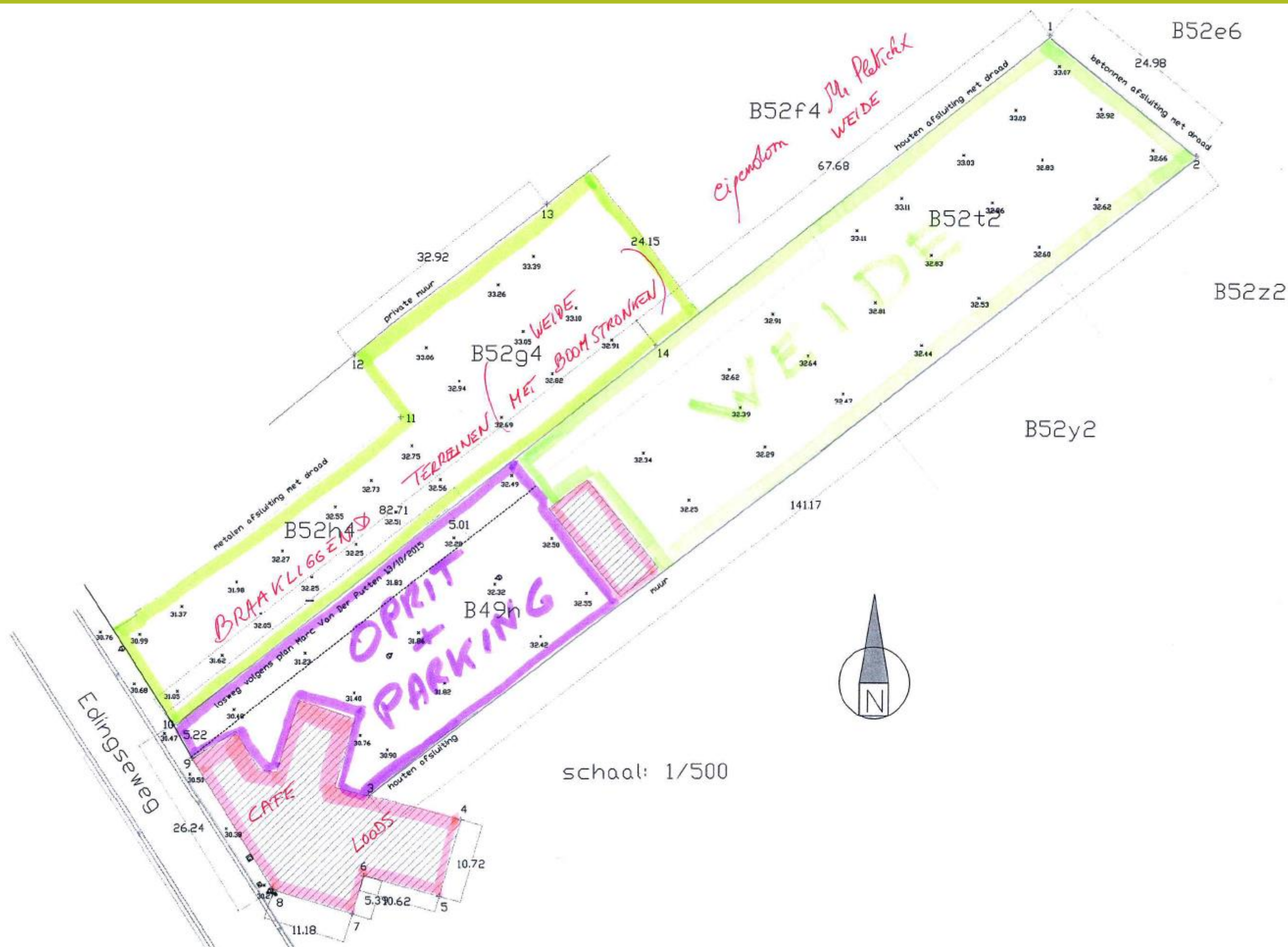
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op kleinschalige orthofoto 1979-1990 (Bron: Geopunt)

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de middenschalige orthofoto van 2000-2003- winter (Bron: Geopunt)

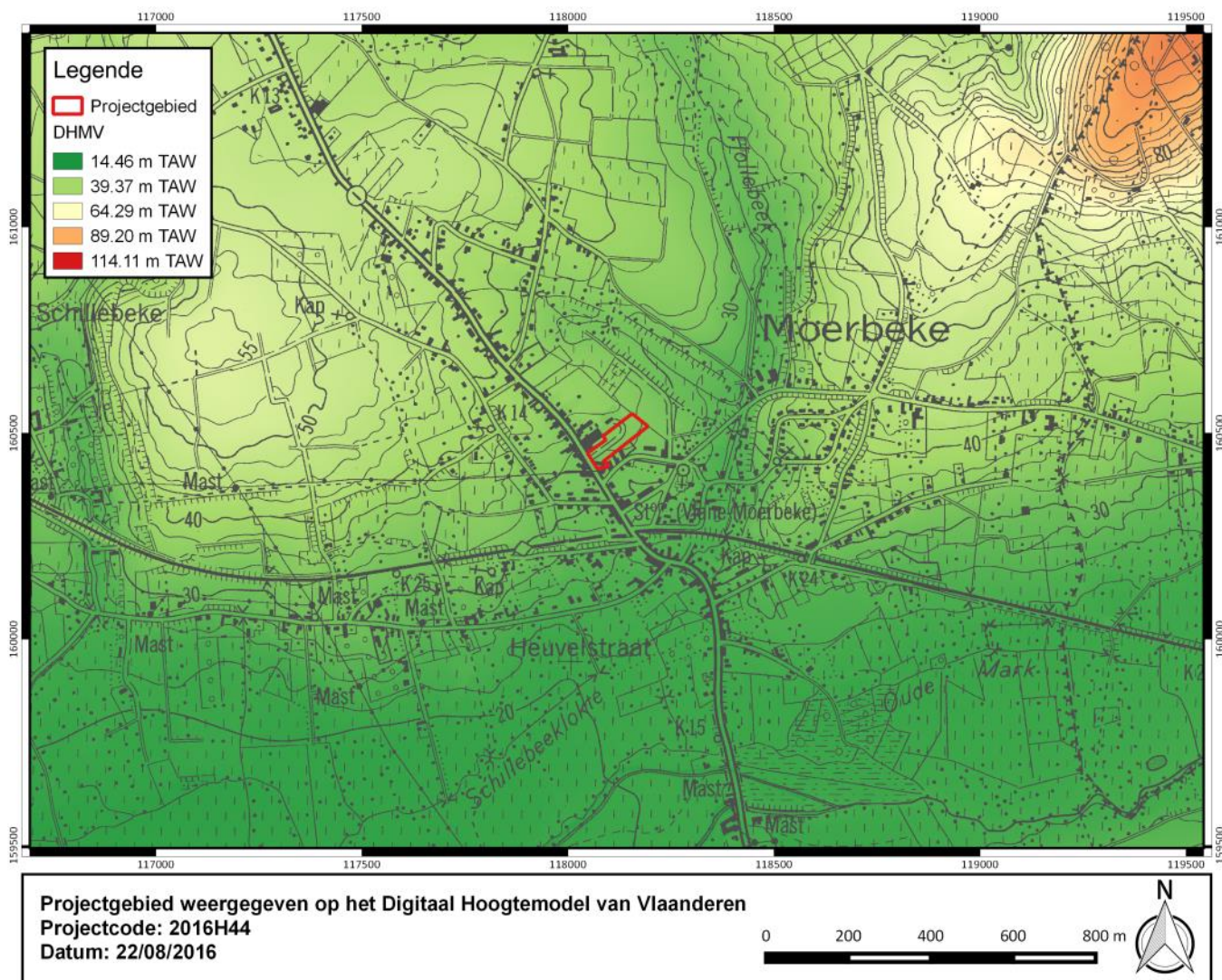
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de meest recente middenschalige orthofoto (winter) (bron: Geopunt).

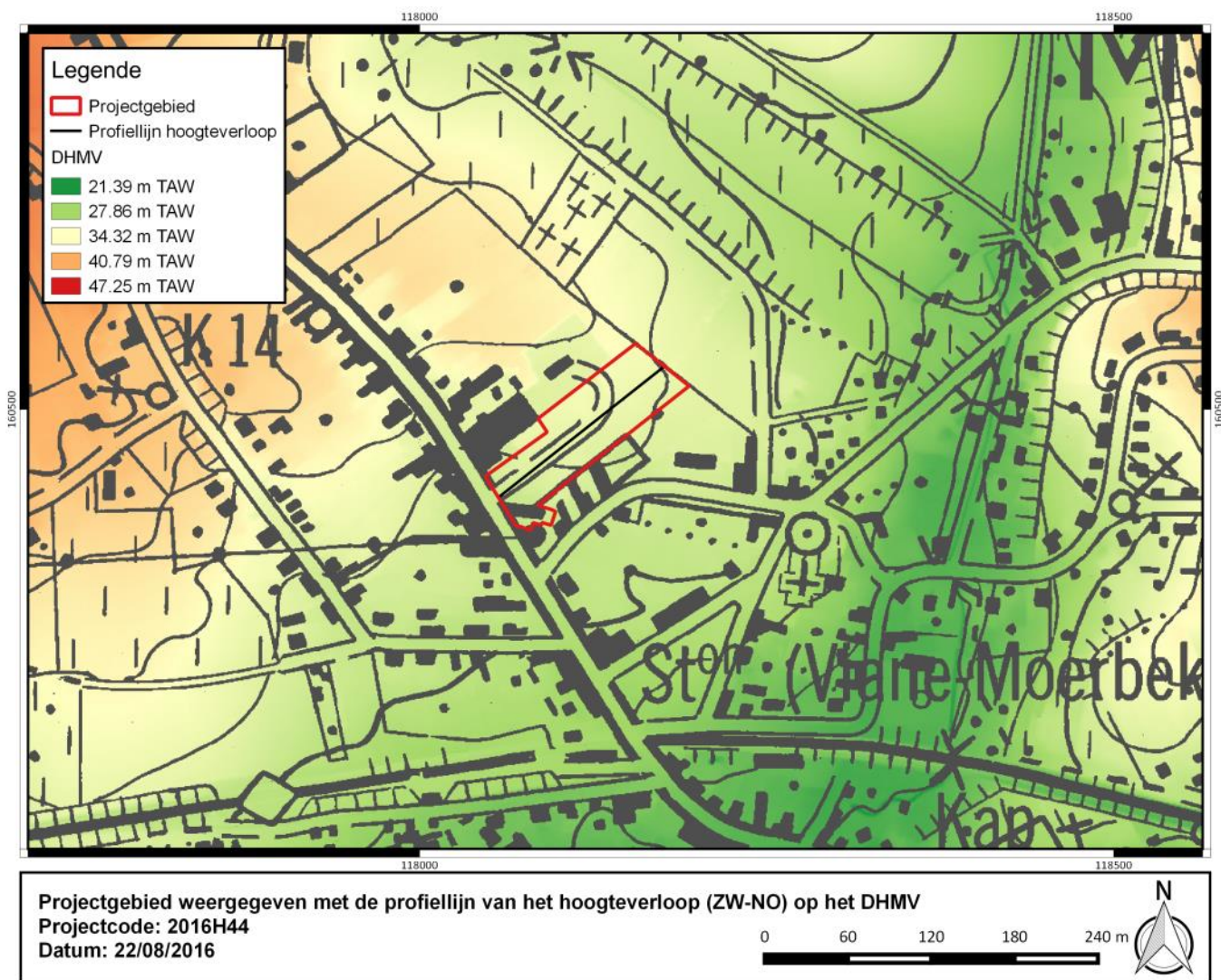
Figuur 12: Visualisatie van het huidig gebruik van het projectgebied.

1.2.1.5 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

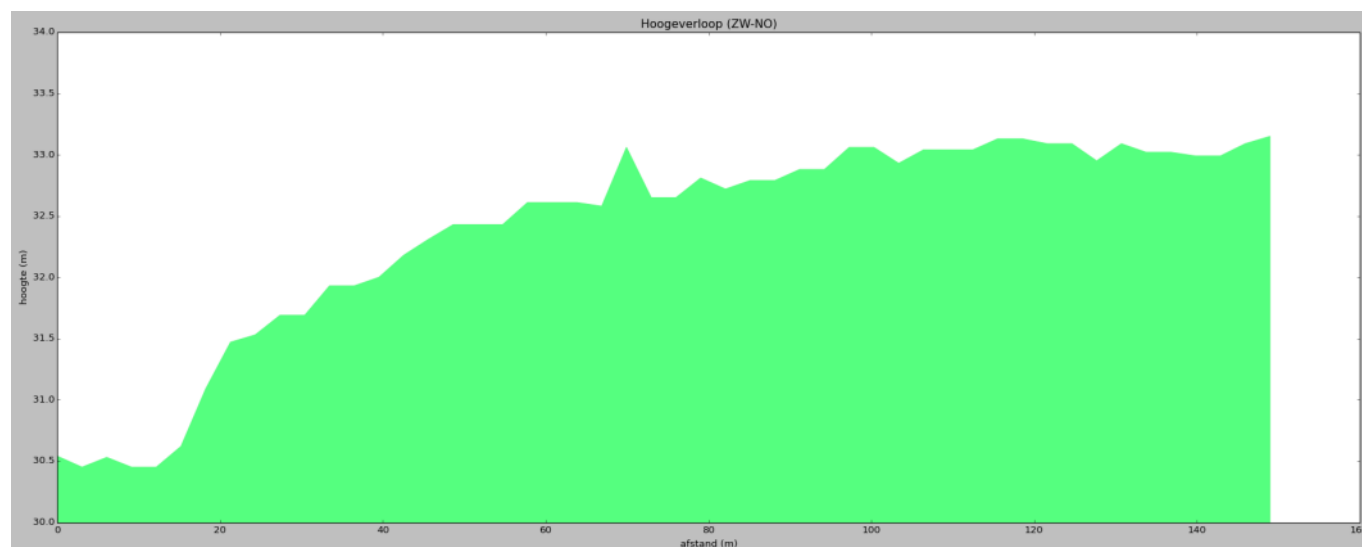
Het glooiende landschap kan gezien worden op het DHMV. Aan de westkant van het projectgebied ligt een heuvel van net boven de 55 m TAW terwijl naar het noordoosten toe er een heuvel van meer dan 100 m TAW gelegen is. Tussen de heuvels is er een aanwijzing van een rivierdal die stroomt richting de duidelijk aanwezige alluviale vlakte ten zuiden van het projectgebied. Door de ligging van het projectgebied, aan de uitlopers van beide heuvels, is er een goede kans dat er colluvium is afgezet in het projectgebied. De gemiddelde hoogte van het projectgebied ligt op ca. 32,5 m TAW en kent een vrij vlak reliëf. Enkel in het zuidwesten is er een iets sterkere daling te zien van ca. 2 m.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

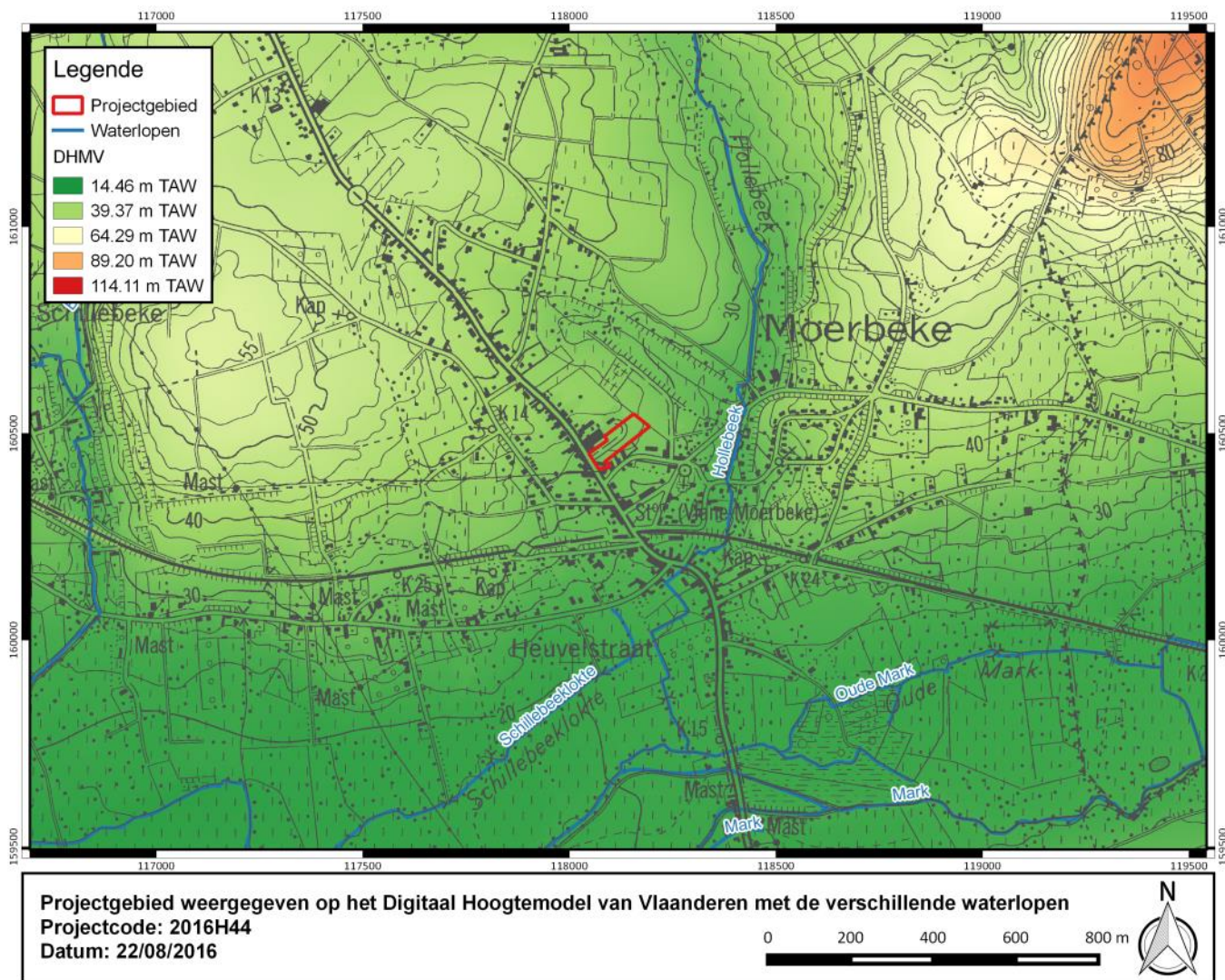
Figuur 14: Projectgebied weergegeven met de profiellijn van het hoogteverloop (van zuidwest naar noordoost) op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

Figuur 15: Hoogteverloop (van zuidwest naar noordoost) van het projectgebied (bron: Geopunt).

1.2.1.6 Hydrografie

Zoals aangehaald bij het DHMV stroomt er een rivier ten oosten van het projectgebied in een rivierdal. Het gaat om de Hollebeek die uitmondt in de Mark Ten zuiden loopt de alluviale vlakte van de Mark en is er nog een stuk Oude Mark aanwezig. Ook de Schillebeeklokte stroomt ten zuiden van het projectgebied. Het projectgebied ligt in het deelbekken Marke en is deel van het Denderbekken.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met de verschillende waterlopen (bron: Geopunt).

1.2.2 Gekende archeologische waarden

1.2.2.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.2.2.1.1 Historische achtergrond

Moerbeke is een deelgemeente van de stad Geraardsbergen. Vanzelfsprekend is de geschiedenis van deze deelgemeente met de geschiedenis van haar moederstad verbonden. Geraardsbergen is een kleine stedelijke agglomeratie. Landschappelijk is de stad belangrijk door het vrijwel ongeschonden heuvelachtig reliëf, dat aansluit bij de Vlaamse Ardennen, en doorsneden wordt door de alluviale Dendervallei.

Geraardsbergen werd gesticht tussen 1067 en 1070 als een versterking van het Vlaamse grondgebied van Boudewijn VI, graaf van Vlaanderen en Henegouwen, op een erfleem dat door hem werd aangekocht van Geraard, Heer van Hunnegem. De stad kent doorheen de volle middeleeuwen een vrij vlugge ontwikkeling dankzij de toekenning van stadsrechten. In 1068 ontvangt de plaats reeds stadsrechten door Boudewijn VI. Deze stadskeure wordt op het einde van de 12de eeuw bevestigd door Filips van de Elzas.³ Voor de sociale, economische, culturele en geestelijke expansie was de overplanting in 1081 van de Sint Adriaansabdij van Dikkelvenne naar Geraardsbergen van groot belang.⁴

Geraardsbergen groeit al snel uit tot economisch centrum, met een belangrijk marktrecht. Vooral de lakenweverij komt vanaf het begin van de 13de eeuw tot volle bloei. Ook de huidenvetterij is belangrijk. In 1332 worden vestingsmuren aangelegd met versterkte torens en 6 poorten: de Duts- of Oudenaardse poort, de Boelarepoort, de Vlieguit - of Gentsepoort, de Over - of Brusselse poort, de Putsemeyn- of Buisemontpoort, en de Hunnegem- of Lessense poort.

Door haar strategische ligging is Geraardsbergen vaak betrokken in oorlogen. Tijdens de Gentse Opstand van 1380-1386, ondergaat de stad vreselijke verwoestingen door de troepen van Lodewijk van Male. In de 15de eeuw bereikt de stad een dieptepunt door het verdwijnen van de lakennijverheid en de plundering zowel door Gentenaars als door troepen van Filips de Goede. In de 16de eeuw is er een relatief economisch herstel van de stad door de opkomst van de kanttijverheid en tapijtweverij en - vooral vanaf de 17de eeuw- de lijnwaadindustrie. In de 15^e en 16^e eeuw was Geraardsbergen, net als Oudenaarde, Brussel, Aalst en Edingen, bekend door de productie van wandtapijten (verdures). De productie was van een zeer hoogstaand niveau. Pronkstukken zijn wereldwijd verspreid in musea van o.a. Boston, Wenen en Madrid.⁵

Tijdens de tweede helft van de 16de eeuw, tijdens de Spaanse periode, zijn er veel plunderingen van de stad. Na een herstelperiode in de eerste helft van de 17de eeuw is er opnieuw een dieptepunt gedurende de Spaans-Franse oorlog in 2de helft van deze eeuw. Het Oostenrijks bewind leidt tot een gunstige periode voor handel en nijverheid. De relatieve welvaart en bloei in de 19de eeuw is gebaseerd op de kanttijverheid en op de in 1838 en 1849 ingevoerde lucifersfabricatie en sigarennijverheid.⁶ Door het verdwijnen van de kantindustrie, het kwijnen van de sigarenfabricatie en het relatieve verval van de lucifersnijverheid vanaf de eerste helft van de 20ste eeuw en van de tabaksnijverheid na de Tweede Wereldoorlog, weken de arbeidskrachten uit en verminderde de hele economische activiteit. Dit demografisch verval is er nu nog bij gebrek aan een administratieve functie en aan voldoende nijverheid.⁷

³ Robert VAN DEN BOSSCHE, Nog over de ontstaansgeschiedenis van Geraardsbergen, in D.H., 2000, (169)p.38.

⁴ Van Bockstaele, G., De Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen, 1996, 167p.

⁵ Robert VAN DEN BOSSCHE, Nog over de ontstaansgeschiedenis van Geraardsbergen, in D.H., 2000, (169)p.38.

⁶ Godfroit, S. & Surdiacourt, D., lucifersbedrijven te Geraardsbergen, Geraardsbergen, 1983.

⁷ www.inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120329 (online geraadpleegd op 05/09/2016)

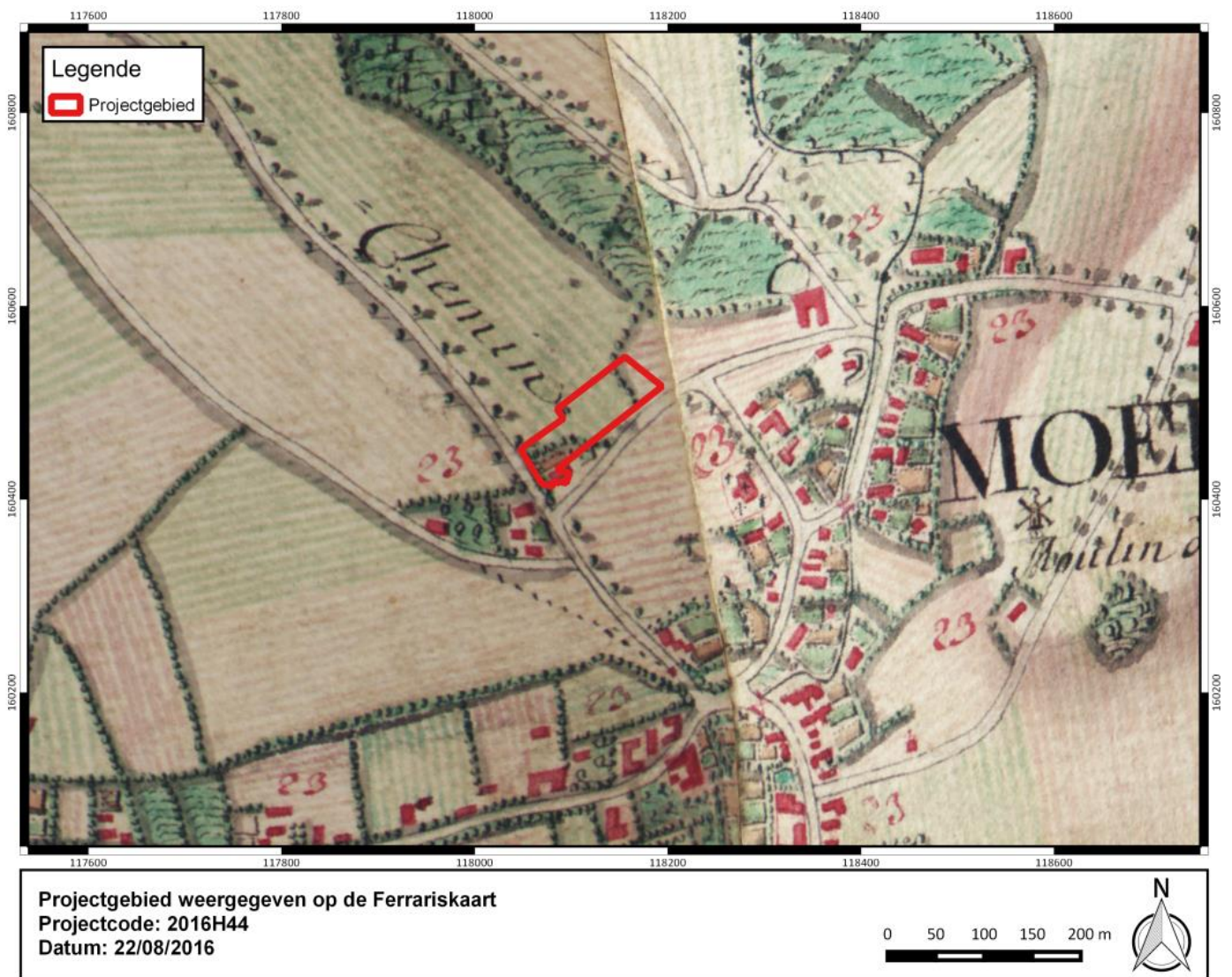
Het projectgebied bevindt zich nabij de deelgemeente Moerbeke. Vandaag de dag is Moerbeke vooral een woonplaats voor pendelaars. Binnen Moerbeke situeert zich het station Moerbeke-Viane. De deelgemeente is een belangrijke verkeersadder. De dorpsplaat is volledig vernieuwd en het dorp bestaat voornamelijk uit recente villabouw.

In de Romeinse periode doorkruiste een regionale weg het dorp. Dit werd aangetoond wanneer in 1806 Romeinse penningen opgegraven werden. De eerste vermeldingen van het dorp dateren uit het midden van de 12de eeuw als Morbecca. Aanvankelijk behoorde de parochie toe aan de abdij van Sint-Winkoksbergen. In 1164 ging ze over op de Abdij van Vorst. Moerbeke wint aan economisch en demografisch belang na de aanleg van een spoorweg. De spoorweg Geraardsbergen Edingen ging open in 1867. Vandaag de dag is Moerbeke een middelgrote gemeente.

1.2.2.1.2 Historische kaarten

Ter bestudering van het projectgebied worden hier een aantal historische kaarten in beschouwing genomen. Deze kaarten zijn momentopnamen doorheen de geschiedenis en verschaffen ons inzicht in de bebouwingshistoriek van het desbetreffende projectgebied. Hier wordt dit gedaan aan de hand van de, Ferrariskaart (1771-1776), de Atlas van Buurtwegen (1840), Vandermaelenkaart (1846-1854) de kadasterkaarten van Popp (1842-1879)

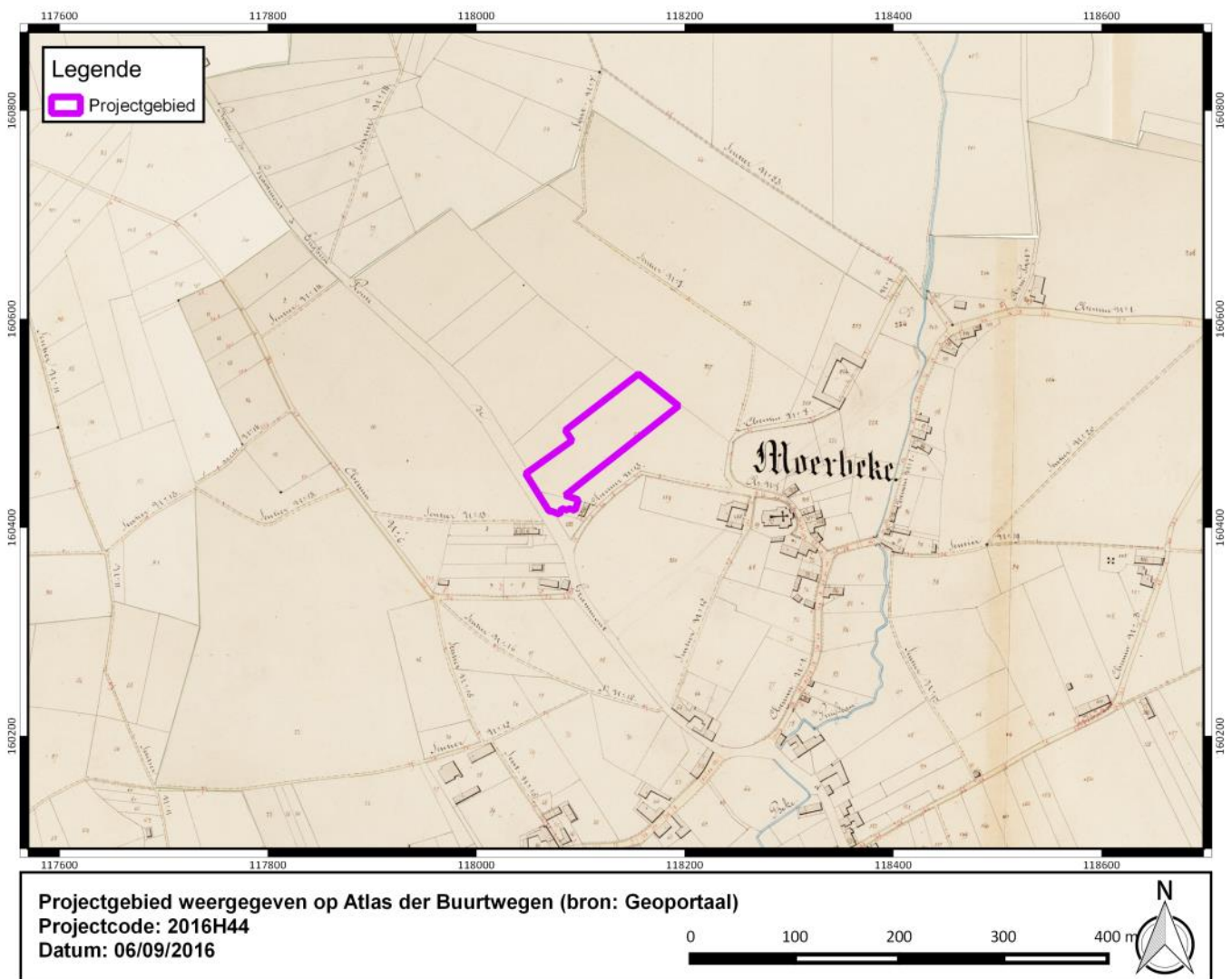
Ferrariskaart (1771-1777)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart 1771-1777 (Bron: Geopunt)

Het projectgebied bevindt zich op de hoek tussen twee wegen. Een van beide wegen wordt aangeduid met de term 'chemin', wat binnen de terminologie van Ferraris zoveel betekent als 'hoofdweg'. Het gaat hier om een hoofdweg tussen Geraardsbergen en Moerbeke. Ten zuiden van de locatie is tevens een weg aan te duiden. Het projectgebied bevindt zich net buiten de bebouwde kern in het westen van Moerbeke. Op het projectgebied kan één gebouw waargenomen worden, dat omgeven is door akkerland. Dit doet vermoeden dat het hier om een hoeve/boerderij gaat.

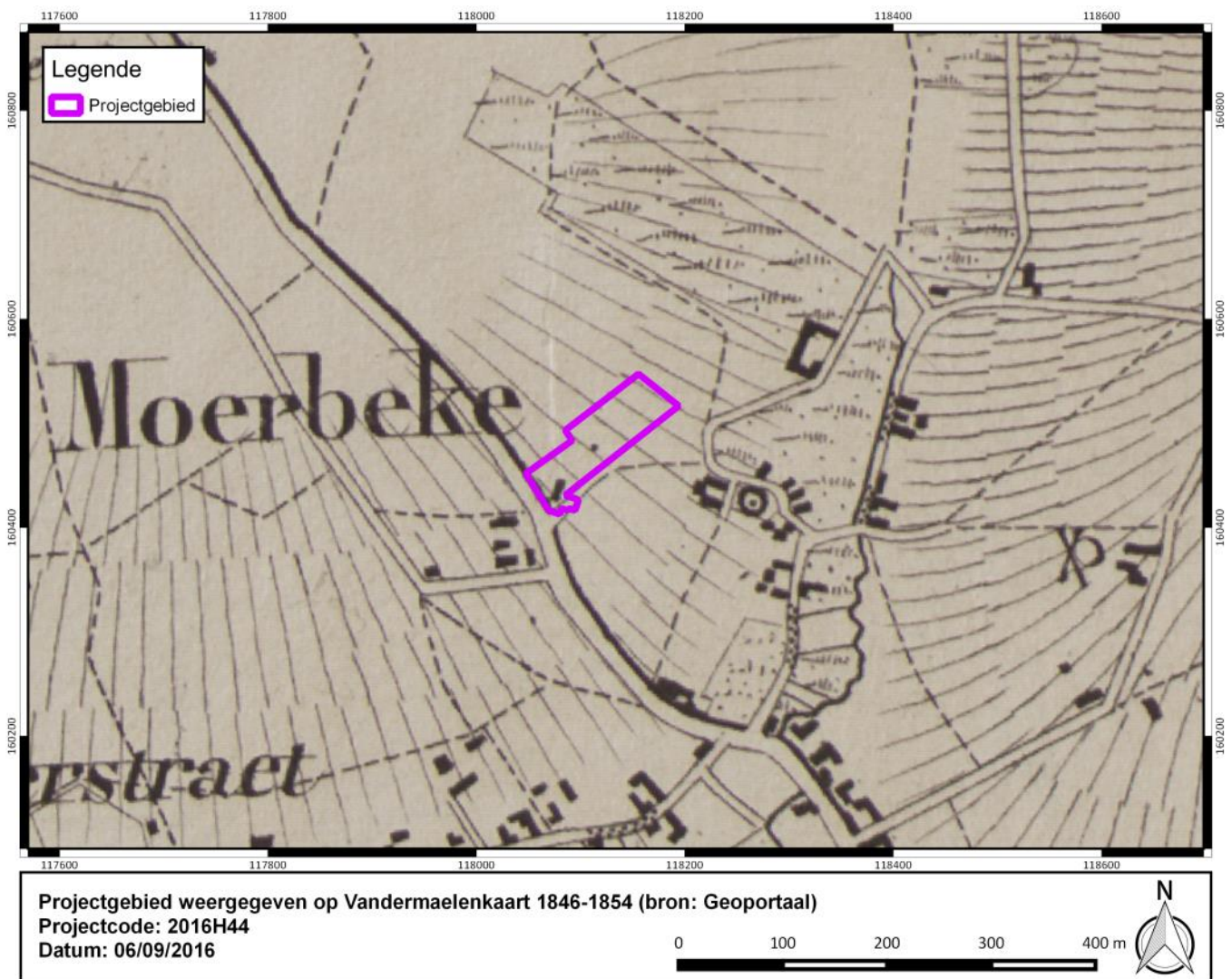
De Atlas der Buurtwegen (1841)

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (1841) (bron Geopunt).

Studie van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen bevestigt de ligging van het projectgebied aan een kruispunt van twee wegen, net buiten de stadskern van Moerbeke. Het wegennet toont opvallend veel gelijkenissen met het stratenplan opgesteld door Ferraris. Er is een vorm van bebouwing zichtbaar in het zuidelijk deel van het projectgebied.(figuur 4) De weg waaraan het projectgebied gelegen is wordt weergegeven met de benaming 'Route Grammont-Enghieu.(vertaling Route Geraardsbergen-Edingen) Een bevestiging dat het hier om een hoofdweg gaat.

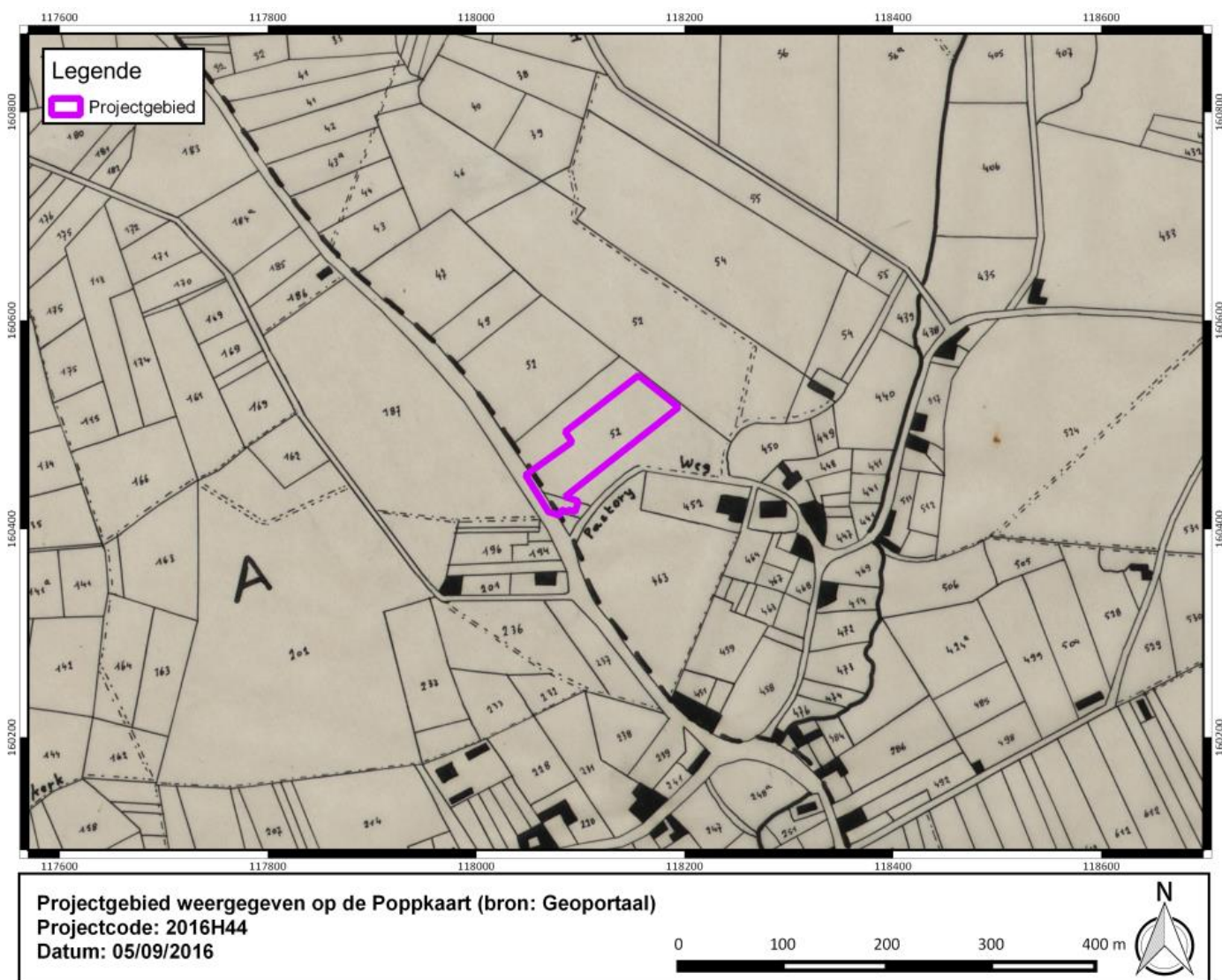
Kaart van Vandermaelen (1846-1854)

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de kaart van Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt)

De Kaart van Vandermaelen bevestigt de bevindingen aan de hand van de Ferrariskaart en de Atlas der Buurtwegen. Het projectgebied situeert zich op het kruispunt van een hoofdweg met een kleinere weg. We zien een aanwijzing van bebouwing in het zuidelijk deel van het projectgebied.

De kadasterkaarten van Popp (1842-1879)

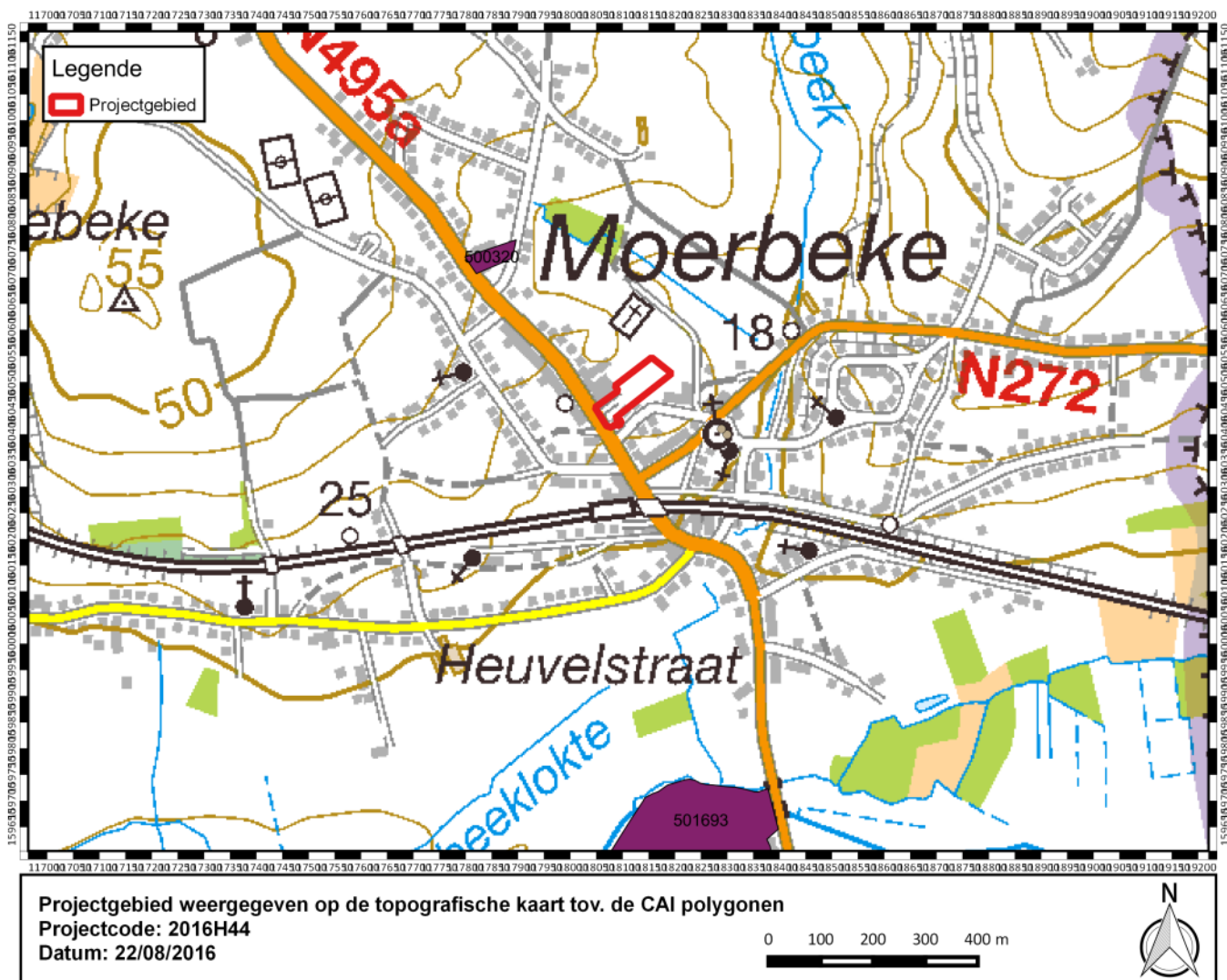

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Popp-kaart (1842-1879) (bron: Geopunt).

De ligging op de kaart bevestigt de kennis die reeds opgedaan werd door voornoemde kaarten. Daarnaast kan besloten worden dat het projectgebied binnen één enkel perceel valt. De bebouwing die op de Ferrariskaart en de Vandermaelenkaart aanwezig was, is net als op de Atlas van Buurtwegen, niet zichtbaar. De weg in het zuiden van de locatie wordt aangeduid met de benaming Pastorij-Weg. De weg ten westen van de locatie heeft net als op de Atlas der Buurtwegen de benaming Route Grammont-Engnien (vertaling Geraardsbergen-Edingen).

1.2.2.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

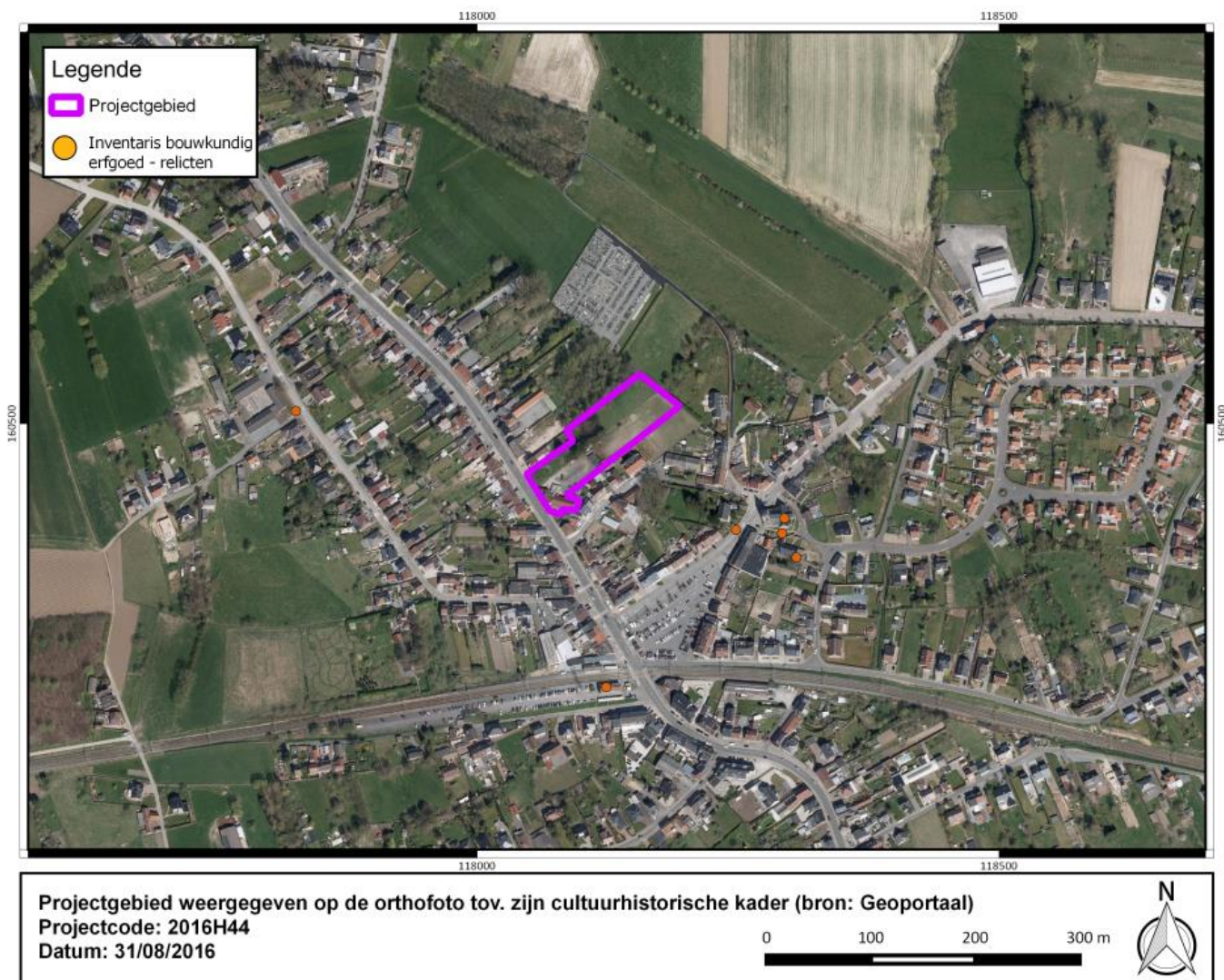

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart met aanduiding van de CAI polygoenen (bron: Geopunt).

Tabel 3: Overzicht van de aanwezige CAI.

CAI nummer	Omschrijving
501693	Motte uit volle middeleeuwen: (N:15m) FASE A: 960 (14C datering): nederzetting onder motte-lichaam FASE B: 1100 (14C datering): castrale motte met houten gebouw FASE C: begin 13de-16de eeuw: gebouw in metselwerk op motte Waterburcht uit late middeleeuwen: FASE C: begin 13de-16de eeuw: gebouw in metselwerk op motte FASE D: waterburcht met zware weermuur FASE E: begin 16de eeuw: site wordt verlaten en burcht wordt gesloopt 1762: nieuw kasteel Losse vondst: reducerend en oxiderend gebakken aardewerk, oxiderend witgebakken aardewerk, steengoed, faïence Vondstenconcentratie: bakstenen, leipannen, leien, natuursteen Opgraving De Meulemeester 1976
500320	Muntschat: (N:15m): Nieuwste tijd: blikken doosje met nikkelen munten, achter een losse steen in een schuurmuur - Belgische halve franken en halve franken van het type Bonnetain, en één frankstuk uit het Groot-Hertogdom Luxemburg - totale waarde precies 150 fr. Beeckmans 1994 (muntschatten in zuid oost vlaanderen)

1.2.2.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Figuur 21: projectgebied weergegeven op de orthofoto (middenschalig, winteropname, meest recent) tov. zijn cultuurhistorisch en landschappelijk kader (bron: Geoportaal).

In de buurt van het projectgebied bevinden zich enkele onroerend erfgoedrelicten. Zo ligt ten westen de Sint-Jozefkapel, een vastgesteld bouwkundig relict bestaande uit een deels gecementeerd bakstenen kapelletje op een rechthoekig plattegrond met halfronde sluiting.⁸ Ten zuiden van het plangebied staat het station van Moerbeke, tevens een vastgesteld onroerend erfgoedrelict. Dit is een eenvoudig plattelandsstationnetje met een bouwlaag van zes traveeën onder zadeldak daterend van circa 1861-1865.⁹

Voorts bevinden zich ten oosten van het projectgebied de parochiekerk van Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart met grafkapel en twee pastorieën.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Sint-Jozefkapel, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/8645> (geraadpleegd op 5 september 2016).

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Station Moerbeke, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/8636> (geraadpleegd op 5 september 2016).

1.3 Conclusie en syntheseplan

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuw complex meergezinswoningen met belendende infrastructuur te Moerbeke, deelgemeente van Geraardsbergen, aan de Edingseweg ter hoogte van huisnummer 212. Omwille van de omvang van de ingrepen moet een bekrachtigde archeologienota toegevoegd worden aan de vergunningsaanvraag.

Doel van dit verslag van resultaten is aan de hand van bepaalde parameters nagaan wat het archeologisch potentieel van een plangebied is en wat de impact van de geplande werken is op dit potentieel. In een volgend luik wordt bepaald welke maatregelen moeten genomen worden om op een verantwoorde manier om te gaan met de situatie.

Landschappelijk gezien is het projectgebied gelegen in de (zand)leemstreek. De ondergrond bestaat uit eolische afzettingen van het Laat Pleistoceen. Dit impliceert een relatief ondiepe ligging van het archeologisch niveau. Het projectgebied ligt echter op een helling, hierdoor zou er zich enerzijds afgespoeld materiaal geaccumuleerd kunnen hebben of anderzijds behoort afspoeling ook tot de mogelijkheden. Landschappelijk is de locatie echter zeer interessant voor menselijke aanwezigheid in het verleden.

Historisch en cartografisch onderzoek wijzen op een doorlopend ruraal karakter van het plangebied, ook heden liggen de terreinen braak of worden ze als weide gebruikt. Op basis van de gekende archeologische waarden kan geen archeologische site vermoed worden op of in de directe omgeving van het plangebied. Hoewel ook in de ruime omgeving weinig gekende waarden zijn is het terrein op een boogscheut gelegen van de dorpskern van Moerbeke. Mogelijk bevat de ondergrond nog relictten die in verband gebracht kunnen worden met het ontstaan van deze bewoningskern. Op het plangebied moet een zeker archeologisch potentieel erkend worden.

Omwille van de geplande werken is slechts een deel van het bodemarchief bedreigd. Op basis van de huidige staat van het terrein kan vermoed worden dat een deel van de bedreigde zone reeds verstoord is. Verder onderzoek is nodig om te bepalen in welke mate de aanwezige topografie en ook de aanwezige verharding een invloed heeft gehad op het bodemarchief.

1.3.1 Tekstuele samenvatting gespecialiseerd publiek

In het kader van de geplande aanleg van een complex meergezinswoningen dient een archeologienota toegevoegd te worden aan de vergunningsaanvraag. Dit bureauonderzoek vormt hierin de eerste stap. Het projectgebied is gelegen in Moerbeke, deelgemeente van Geraardsbergen (Oost-Vlaanderen), aan de Edingseweg nr.212.

Het bureauonderzoek toont aan dat slechts een deel van het terrein bedreigd is door de geplande bouwactiviteiten. Eveneens doet de huidige toestand van het terrein vermoeden een deel van de bedreigde zone reeds geroerd is.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter dat tot heden ongewijzigd bleef. Er zijn geen archeologische waarden gekend die een vindplaats op of in de directe omgeving van het plangebied indiceren. Het landschappelijk kader en de nabije ligging van de dorpskern van Moerbeke, met oorsprong in de volle middeleeuwen, doen echter een zeker archeologisch potentieel vermoeden.

Verder onderzoek, in de vorm van een verkennend landschappelijk booronderzoek, is aangewezen om de mate van verstoring en erosie of colluvium te bepalen. Op basis hiervan kan het vervolg van het onderzoekstraject uitgestippeld worden.

1.3.2 Tekstuele samenvatting gericht op niet gespecialiseerd publiek

Voor de bouw van een nieuw complex meergezinswoningen te Moerbeke – Geraardsbergen moet een archeologienota opgemaakt worden. Het projectgebied is gelegen aan de Edingseweg, huisnummer 212, aan café “Het Witte Paard”. Iets meer dan de helft van het projectgebied wordt bebouwd. In de omgeving van het terrein zijn weinig archeologische vindplaatsen gekend. De locatie en nabije ligging van de dorpskern maken het terrein echter interessant. Aangezien de percelen op een helling liggen is

hier mogelijk grond weggespoeld of weggespoelde grond afgezet. De aanwezige bebouwing en verharding hebben mogelijk de bodem verstoord. Omwille van deze gegevens moet eerst de bodemopbouw van het terrein in meer detail bekeken worden voor er uitspraken over verder onderzoek gedaan kunnen worden.

Deel 3: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Bogemans, F. & Van Molle, M., 2005. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 30/38 Geraardsbergen & ATH (deel). Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen.

Jacobs P., Van Lancker V., De Ceukelaire M., De Breuck W. en De Moor G., 1999. Toelichtingen bij de Geologische Kaart van België - Vlaams Gewest, Kaartblad 30, Geraardsbergen. Belgische Geologische Dienst en Vlaamse overheid, afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen, 62p.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.